

Vabariigi Valitsuse määruse
„Lehtsaare looduskaitseala kaitse-eeskiri” eelnõu
SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Looduskaitseseaduse § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord. Eelnõukohase määrusega muudetakse olemasoleva looduskaitseala kaitse-eesmärke ja kaitsekorda ning korrigeeritakse kaitseala välispiiri.

Lehtsaare looduskaitseala (edaspidi *kaitseala*) asub Viljandi maakonnas Suure-Jaani vallas Kibaru külas.

Lehtsaare looduskaitseala territoorium on olnud kaitse all alates 1990. aastast, kui Viljandi Maavalitsuse 21. augusti 1990. a. määrusega nr 296 „Loodushoiust Viljandi maakonnas” võeti kaitse alla Lehtsaare metsise kaitseala. Kaitseala on moodustatud Viljandi Maakonnavalitsuse 9. novembri 1992. a määrusega nr 413 „Looduskaitse korraldus Viljandi maakonnas” kaitse alla võetud Lehtsaare metsise kaitseala põhjal. Kaitseala kaitsekorda on uuendatud Vabariigi Valitsuse 7. jaanuari 2003. a määrusega nr 3 „Lehtsaare looduskaitseala kaitse-eeskiri”.

Vastavalt looduskaitseseaduse § 91 lõikele 1 kehtib enne selle seaduse jõustumist kaitse alla võetud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitsekord seni, kuni kehtestatakse looduskaitseseaduse alusel uued kaitse-eeskirjad. Seega ei võeta määrusega kaitse alla uut ala, vaid kinnitatakse kaitse all olevale alale kehtivate õigusaktide kohane kaitsekord ja leevendatakse alal kehtivaid liikumispiiranguid, mis pole kogu ala ulatuses vajalikud.

Eelnõukohase määrusega muudetakse looduskaitseseaduse § 13 lõike 1 alusel olemasoleva looduskaitseala kaitse-eesmärke ja kaitsekorda. Muudatuse eesmärk on viia kaitseala kaitsekord kooskõlla kehtiva õigusega.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regiooni kaitse planeerimise spetsialist Meelis Suurkask (tel 516 4997, e-post meelis.suurkask@keskkonnaamet.ee), arvestades Piret Kiristaja eksperdiarvamust. Eelnõuga kavandatud kitsenduste vajalikkust, looduskaitseseadusele vastavust ja seletuskirja nõuetekohast vormistust on kontrollinud Keskkonnaameti kaitse planeerimise peaspetsialist Taavi Tattar (tel 786 8371, e-post taavi.tattar@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti üldosakonna peajurist Lüüli Junti (tel 680 7435, e-post lyyli.junti@keskkonnaamet.ee) ja SA Keskkonnaõiguse Keskuse jurist Siim Vahtrus (tel 742 4524, e-post siim@k6k.ee) ja keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse alla võtmise eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Kaitseala kaitse-eesmärk on kaitsta:

- 1) metsa- ja sookooslusi ja neile omast elustiku mitmekesisust;
- 2) kaitsealust taimeliiki harilik ungrukolda (*Huperzia selago*);
- 3) kaitsealuseid liike, mida Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25) nimetab I lisas. Need liigid on metsis (*Tetrao urogallus*), musträhn (*Dryocopus martius*), laanepüü (*Bonasa bonasia*) ja väike-kärbsenäpp (*Ficedula parva*).

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 7 on kaitseala kaitse alla võtmise eeldused ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelistest lepingutest tulenev kohustus. Lehtsaare looduskaitseala kaitse all olemise eelduseks on alale eesmärgiks seatud väärtuste ohustatus ja haruldus.

Ohustatus ja haruldus. Lehtsaare looduskaitsealale jääb ohustatud haudelinnuliigi metsise (*Tetrao urogallus*) pesitsus- ja toitumisala; ohulähedaste haudelinnuliikide musträhni (*Dryocopus martius*), laanepüü (*Bonasa bonasia*) ja väike-kärbsenäpi (*Ficedula parva*) pesitsus- ja toitumisala ning ohulähedase taimeliigi ungrukolla (*Huperzia selago*) kasvualad.

Tabel 1. Lehtsaare looduskaitseala kaitse-eesmärgiks olevad liigid

Liik	Eeldus	Kaitse-kategooria ¹	Punase nimestiku kategooria ²
metsis (<i>Tetrao urogallus</i>)	ohustatus	II	ohualdis
musträhn (<i>Dryocopus martius</i>)	ohustatus	III	ohuväline
laanepüü (<i>Bonasa bonasia</i>)	ohustatus	III	ohuväline
väike-kärbsenäpp (<i>Ficedula parva</i>)	ohustatus	III	ohuväline
ungrukold (<i>Huperzia selago</i>)	ohustatus	III	ohulähedane

¹ Looduskaitseadusekohane kaitsekategooria.

² Eesti ohustatud liikide punase nimestiku kategooria. Eesti punane raamat. 2008. Eesti Teaduste Akadeemia looduskaitse komisjon. <http://elurikkus.ut.ee/prmt.php>.

Eesti kaitsekategooria selgitus:

I kategooria liigid on liigid, kes on Eestis haruldased, esinevad väga piiratud alal, vähestes elupaikades, isoleeritult või väga hajusate asurkondadena, ja/või liigid, kes on hävimisohus, kelle arvukus on inimtegevuse mõjul vähenenud, elupaigad ja kasvukohad rikutud kriitilise piirini ja väljasuremine Eesti looduses on ohutegurite toime jätkumisel väga tõenäoline.

II kategooria kaitse all on liigid, kes on ohustatud, kuna nende arvukus on väike või väheneb ning levik Eestis väheneb ülekasutamise, elupaikade hävimise või rikkumise tagajärjel, ning liigid, kes võivad olemasolevate keskkonnategurite toime jätkumisel sattuda hävimisohtu.

III kaitsekategooriasse arvatakse liigid, kelle arvukust ohustab elupaikade ja kasvukohtade hävimine või rikkumine ja kelle arvukus on vähenenud sedavõrd, et ohutegurite toime jätkumisel võivad nad sattuda ohustatud liikide hulka.

Ungrukold (*Huperzia selago*) on Eestis levinud hajusalt ning on Eesti punase nimestiku järgi ohulähedases seisus ning arvatud looduskaitseseaduse alusel vähenevate elupaikade ja väheneva arvukusega liigina III kategooria kaitsealuste liikide hulka. Taim kasvab varjukais niiskemates kuuse- ja segametsades, enamasti väikeste populatsioonidena. Lehtsaare looduskaitsealal on registreeritud üks kasvukoht. Eestis on liik seatud kaitse-eesmärgiks kokku 11 kaitsealal (Lehtsaare LKA oleks 12.). Taime seisundit kahjustab maaparandus, tallamine ja metsaraie (eElurikkus. <http://elurikkus.ut.ee> (14.12.2016)).

Metsis (*Tetrao urogallus*) on levinud ühtlaselt Euraasia boreaalsetes metsades Skandinaaviast kuni Ida-Siberini. Levila edelaosas Lääne- ja Kesk-Euroopas on levik fragmenteerunud peamiselt mägedes asuvate põliste metsade kohatise paiknemise, aga ka elupaikade kadumise tõttu. Arvukuse oluline vähenemine Lääne- ja Kesk-Euroopas on viinud metsise lokaalse väljasuremise ning enamik säilinud populatsioonidest on väikesed (alla 200 isendi) ja tõenäoliselt sattunud isolatsiooni. Metsis on paikne liik, kes veedab olulise osa elust valdavalt 3 km raadiuses ümber mängupaiga. Noorlindude hajumine toimub enamasti kuni 10 km kaugusele sünnipaigast. Metsis eelistab mängupaigaks ainult mändidest koosnevaid puistuid, kus puude vanus on kõige sagedamini vähemalt 80 aastat. Mänguala suuruseks on Eestis hinnatud 12–67 ha. Pesa võib paikneda kõikides metsatüüpides ning pesakond võib liikuda hiljem sadu meetreid eemal asuvasse sobivasse toitumispaika. Pesakonnaga emaslinnud eelistavad toituda vanades niisketes metsades, kus puhmarindes domineerib mustikas. Talvel eelistavad metsised vanu, üle saja-aastaseid männikuid. Eesti punase nimestiku järgi (2008) on kohalik asurkond ohualtis seisundis ning liik on arvatud looduskaitseseaduse alusel II kategooria kaitsealuste liikide hulka. Eestis on metsisekukkede arvukus 1980. aastate alguse 2000–3000 isendilt langenud umbes 1100–1200 isendini (Randla, T. jt. 2015. Metsise (*Tetrao urogallus*) kaitse tegevuskava). Euroopas on pesitseva asurkonna suuruseks hinnatud (2012) 0,76–1 miljonit paari (25–49% globaalsest arvukusest) ning üldist trendi hinnatakse kahanevaks. Euroopa Liidu liikmesriikides on populatsiooni suuruseks hinnatud 300 000 – 430 000 paari ning arvukust mõõdukalt kahanevaks (10–50%). Boreaalsetes metsades on leitud metsisemängude piirkonnas suurem liigirikkus metsalindude ja imetajate seas ning seetõttu toimib metsis teiste liikide suhtes katusliigina. Metsist ohustavad peamiselt elupaikade killustumine ja kadumine, elupaiga kvaliteedi halvenemine kuivenduse mõjul ning kisklus. Metsise elupaikades peab oluliselt piirama ja suunama metsamajanduslikku tegevust ning seetõttu peavad mängualad ja neid ümbritsev looduslik elupaik olema tsoneeritud sihtkaitsevööndisse. Eelneva põhjal on liigi kaitse-eeldusteks väikese arvukuse tõttu haruldus, ohutegurite kriitilise mõju tõttu ohustatus ning Euroopa Nõukogu direktiivist 79/409/EMÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta tulenev rahvusvaheline kohustus.

Musträhn (*Dryocopus martius*) on stabiilse arvukusega lind, kes on Eesti punase nimestiku järgi ohuvälises seisus ning kes on arvatud looduskaitseseaduse alusel vähenevate elupaikade ja väheneva arvukusega liigina III kategooria kaitsealuste liikide hulka. Eestis hinnatakse mustrahni arvukuseks 6000 – 9000 haudepaari (Elts, J. jt. 2013. Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2012). Elupaigana eelistab mustrahni suuri okasmetsi, männi-segametsi, kõrgetüvelisi hõredaid männikuid, raiesmikke ja põlendikke. Musträhni ohustab sobilike elupaikade pindala vähenemine. Musträhn rajab igal aastal uue pesaõõnsuse ja valmistab nii palju pesakoopaid teistele metsaasukatele.

Musträhn on iseloomulik liik vanadele, bioloogiliselt mitmekesistele metsaelupaikadele. Koos selle liigiga elavad paljud vanade metsade liigid. Seega toimib mustrahni teiste ohustatud (metsa)liikide suhtes katusliigina.

Laanepüü (*Bonasa bonasia*) on metsislaste sugukonda kuuluv kanaline, kes kuulub looduskaitseseaduse kohaselt III kaitsekategooriasse ning on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku (2008) andmetel ohuvälises seisus. Ta on Eestis paigalind, keda võib kohata peamiselt mandriosa metsaaladel, kus ta on üldlevinud harilik haudelind, saartel leidub teda harva. Eestis hinnatakse laanepüü arvukuseks 30 000 – 60 000 haudepaari ning see on stabiilne (Elts, J. jt. 2013. Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2012). Mujal on laanepüü levinud Euraasia metsa- ja metsastepivööndis, mägimetsades alates Ida-Prantsusmaast ja Norrast kuni Kolõma ülemjooksu, Ohhoota mere ranniku, Hokkaidō ja Kesk-Koreani.

Väike-kärbsenäpp (*Ficedula parva*) on Eesti punase nimestiku järgi ohuvälises seisus ja arvatud looduskaitseseaduse alusel III kategooria kaitsealuste liikide hulka. Eelistab pesitseda looduslikes poolavatud õõnsustes, asustades tihedamaid metsi, nagu kuusikud ja kuuse segametsad. Eestis arvatakse pesitsevat 60 000 – 100 000 paari väike-kärbsenäppe (Elts, J. jt. 2013. Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2012).

Laanepüü ja väike-kärbsenäpp on Eestis suhteliselt tavalised ja arvukad haudelinnud, kuid nende suure elupaigatundlikkuse ja ohustatuse tõttu kogu Euroopas tervikuna on nende nimetamine kaitseala kaitse-eesmärkides põhjendatud.

Haruldased ja ohustatud kooslused. Lehtsaare looduskaitsealal asuvad ohustatud vanad metsakooslused. Looduslikud vanad metsad esindavad vähese inim mõjuga või üldse igasuguse inim mõjuta kliimaskooslusi ehk siis suksessioonirea hiliseid staadiume. Vanade, väärtuslike metsakoosluste hulka kuuluvad nii okasmetsad, kaasikud kui ka haavikud, mis on kujunenud küll suuremal või vähemal määral inimtegevuse tulemusena, kuid on kõrge vanusega. Metsakooslus on eriliigiline ja erivanuseline, esimese rinde okaspuude vanus ületab 100 ja lehtpuudel 80 aastat, leidub suhteliselt palju lamapuitu ja surnult seisvaid puid (Palo, A. 2010. Loodusdirektiivi metaelupaikade inventeerimise juhend). Lehtsaare looduskaitsealal on vanametsa (üle saja-aastase metsa) osakaal 60% kaitseala pindalast.

Lisaks eespool nimetatud loodusväärtustele on Lehtsaare looduskaitseala kaitse all hoidmine oluline teistegi haruldaste ja ohustatud taime- ja loomaliikide kaitseks. Samas pole nende kõikide eraldi kaitse-eesmärgina nimetamine vajalik, kuna eesmärgiks seatavate katusliikide, nende elupaikade ja koosluste kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab ka nende kaitse. See tähendab, et kaitsekorra väljatöötamisel on lähtutud kaitse-eesmärgina loetletud liikide ja koosluste ökoloogilistest nõudlustest. Seeläbi tagatakse kaitse kõikidele liikidele, kelle elupaigaks on kaitse-eesmärgiks olev kooslus, või ka neile liikidele, kelle elupaigalised eelistused sarnanevad eesmärgina loetletud katusliikide omadega. Kaitseala kaitse-eesmärgiks on seatud need kooslused ja kaitsealused liigid, kelle kaitse jaoks on tegemist esindusliku ja soodsa seisundi säilitamiseks olulise esinemisalaga. Teisi kaitsealuseid liike ei ole kaitsekorra määramisel aluseks võetud, kuid nende puhul on arvestatud, et eesmärgiks seatavate katusliikide ja koosluste alusel kehtestatav kaitsekord tagab ka nende kaitse. Kaitse-eeskirjas sätestatud kaalutlusõiguse teostamisel saavutatakse nende liikide puhul kaitse-eesmärk (LKS § 14 lõige 2) LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse kaudu. Teiste sõnadega tuleb nende liikide puhul kaitseala valitseja nõusolekul lubatud tegevusteks ja kaitseala valitseja nõusolekuta keelatud tegevusteks nõusolekut andes arvestada, et kavandatud tegevus ei oleks vastuolus LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse põhimõtetega. Isendikaitse väldib konkreetsete isendite surmamist, kahjustamist ja hävitamist, kuid ei taga nende liikide elupaikade säilimist sellises mahus, et oleks tagatud nende liikide püsiv pikaajaline säilimine nende levikualal.

Teadaolevatest III kaitsekategooria liikidest, mida ei ole loetletud kaitseala kaitse-eesmärgina, asuvad kaitsealal järgmised kaitsealused liigid: hoburästa (*Turdus viscivorus*), õõnetuvi (*Columba oenas*), händkakk (*Strix uralensis*), taimeliikidest vööthuul-sõrmkäpp (*Dactylorhiza fuchsii*) ja roomav öövilge (*Goodyera repens*) ning samblaliikidest sulgjas õhik (*Neckera pennata*). Nende liikide korral tuleb arvestada, et kaitseala valitseja võib LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse sätetele tuginedes seada lisaks kaitse-eeskirjas esitatud piirangutele liigispetsiifilisi tingimusi, mis on vajalikud isendikaitseks.

2.2. Kaitse alla võtmise otstarbekus

Lehtsaare looduskaitseala moodustatakse olemasoleva looduskaitseala põhjal. Seega ei ole tegemist uue kaitsealaga, vaid vana kaitsekorra alale optimaalse kaitsekorra ja looduses jälgitava piiri kehtestamisega.

Lehtsaare looduskaitsealal on vanametsa (üle saja-aastase metsa) osakaal 60% kaitseala pindalast. Kõrge vanusega metsad sobivad elupaikadeks liikidele, kes pole kohastunud elama majandatud metsades. Seda tõendab ka alal teadaolevalt leiduvad kaitsealused liigid, keda võib tüüpiliselt kohata just väheste majandusmõjudega metsades. **Kõrge vanusega metsakooslusi on võimalik säilitada vaid sihtkaitsevööndis.**

Metsis on märgitud Euroopa Nõukogu linnudirektiivi (79/409/EMÜ) I lisa loendis. Seega on tema kaitse liikmesriikidele kohustuslik. Sellest tulenevalt peavad riigid kasutusele võtma vajalikke meetmeid, mis takistavad elupaikade hävimist, saastamist ja lindude häirimist nii sees- kui ka väljaspool nende kaitseks loodavaid alasid. Metsise kaitse tegevuskavas (2015) on esile toodud, et metsise kaitse on kõige tulemuslikum alade kaitse kaudu, sest metsa majandamist on võimalik tulemuslikult reguleerida ainult kehtestatud kaitse-eeskirja kaudu. Kaitse-eeskirjades esitatud piirangud peavad seadma esiplaanile metsise elupaiga kaitse. Lehtsaare looduskaitsealale jäävad keskkonnaregistri andmetel kaks metsisemängu (Lehtsaare 1 ja Lehtsaare 2). Metsise kaitse tegevuskava kohaselt on tegemist metsise tuumikalaga. 2011. ja 2012. aastal tehtud metsisemängude inventuuri käigus mängivaid kukkesid ei registreeritud. 2015. aasta välitöödel registreeriti Karjasoo raba naabruses kahe metsisekuke olemasolu (väljaspool mänguaega) ning ka muudel varasematel välikäikudel on kohatud metsise tegutsemisjälgi. Seega tuleks seniste inventuuride kehvad tulemused lugeda pigem ebapiisavate või valel ajal tehtud külastuste arvele.

Kaitseala moodustamisel kaitstakse ja säilitatakse 168 ha vanade loodusmetsade elupaika, millest 40 ha on esinduslikkus väga hea, 13,3 ha on siirdesoo- ja rabametsade elupaika, 10,6 ha rabade elupaika ning 2,6 ha soostuvate ja soo-lehtmetsade elupaika. Seega aitab selle ala jätkuv kaitse säilitada rangelt kaitstavate metsade tüpoloogilist esindatust laane-, sooviku- ja soometsade osas.

Lehtsaare looduskaitseala moodustab 379 ha suuruse kompaktse metsaala ümbritsevate intensiivselt majandatavate ja suhteliselt noorte metsade keskel. Kaitsealast läänes 2 km kaugusel asub Soomaa rahvuspark ja põhjas 10 km kaugusel asub Saarjõe maastikukaitseala, mis on olulised metsaelupaikade ja metsise alad. Lehtsaare on piirkonnas esinduslik ja suure potentsiaaliga metsise suvine pesitsusterritoorium.

Arvestades eespool mainitud suurt vanade metsakoosluste osakaalu ja kaitsealuste liikide leidumist on Lehtsaare looduskaitseala moodustamine põhjendatud nii ala loodusväärtuste kaitse tagamiseks kui ka selleks, et kindlustada kaudselt Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmine.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Kuna loodava Lehtsaare looduskaitseala peamine kaitse-eesmärk on soo- ja metsakoosluste ning liikide kaitse, siis on kaitseala tüübiks valitud looduskaitseala, et kaitsta tervikuna soo- ja metsakooslusi ning kaitsealuste liikide elupaiku. Looduskaitseala on kaitseala looduse säilitamiseks, kaitsmiseks, taastamiseks, uurimiseks ja tutvustamiseks.

Hoiuala kaitsekord ei võimalda eesmärkide täitmiseks mitme vajaliku piirangu rakendamist (nt ehitamine, jahi reguleerimine), mistõttu pole see antud juhul sobiv kaitstava loodusobjekti tüüp. Samuti ei sobi kaitstava ala tüübiks püsielupaik, kuna püsielupaigana kaitstakse ainult konkreetse liigi elupaika, mitte paljude väärtustega looduskompleksi.

2.4. Kaitstava loodusobjekti välis- ja vööndite piirid

2.4.1. Kaitseala välispiir

Kaitseala piiritlemisel on lähtutud põhimõttest, et kaitsealasse on hõlmatud kaitset vajavad loodusväärtused ning ala piirid peavad olema looduses selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad. Kaitseala piir on kantud kaardile, kasutades alusena Eesti põhikaarti (mõõtkava 1 : 10 000) ja maakatastri andmeid. Projekteeritava Lehtsaare looduskaitseala pindala on 379,5 ha, millest 359,3 ha on riigi omandis olev metsamaa (metsamaa volitatud valitseja on Riigimetsa Majandamise Keskus kolmel kinnistul) ja 20,2 ha eramaa (kuuel kinnistul). Kaitseala pindala muutus 1,5 ha väiksemaks võrreldes varem kaitse all olnud territooriumiga. Kaitseala pindala väheneb, kuna piiri korrigeerimise käigus arvati kaitseala piiril kulgevad teed ja kraavid kaitseala koosseisust välja.

Lehtsaare looduskaitseala välispiir kulgeb valdavalt mööda metsateede piirdekraavide, kuivenduskraavide ja metsasihtide kaitsealapoolseid servasid (kaitseala piiriks olevate metsateede piirdekraavid jäävad kaitsealast välja), kohati mööda katastriüksuste piire.

Katastriüksuste 75901:003:1110, 75901:003:0598, 75901:003:0353 juures kulgeb kaitseala välispiir mööda nende katastriüksuste piire. Sellisel juhul jääb kaitseala piiril olev kraav kaitseala koosseisu. Välispiiri kulgemine ei järgi metsasihti katastriüksustel 75901:005:0480, 75901:005:0480, 75901:005:0930, 75901:005:0037 ja 75901:005:0270, kus kaitseala piir kulgeb mööda katastriüksuste piire kuni metsatee piirdekraavini. Kaitseala välispiiri kulgemine ei vasta osaliselt kraavide kulgemisele ka katastriüksusel 7591:005:6415. Katastriüksuse 7591:005:6415 edelanurgast kulgeb piir mööda katastriüksuse piiri kirde poole kuni katastriüksuse 7591:005:6415 ja 75901:005:0055 kirdenurga ühise piiripunktini. Sealt edasi kulgeb piir katastriüksusel 7591:005:6415 mööda kraavi kaitsealapoolset serva üle metsatee kuni kraavi lõpuni katastriüksuste 7591:005:6415, 75901:005:0063 ja 75901:005:1052 ühise piiripunktini. Sealt edasi kulgeb piir mööda katastriüksuste 75901:005:1052, 75901:005:1070 ja 75901:005:0007 piiri kuni katastriüksuse 75901:005:0007 kuivenduskraavi kaldal oleva nurgapunktini. Edasi kulgeb piir katastriüksusel 7591:005:6415 mööda kraavi kaitsealapoolset serva põhja poole kuni

magistraalkraavini ning seejärel kirde ja ida poole mööda magistraalkraavi kaitseala poolset serva kuni metsateeni. Piir kulgeb risti üle metsatee ning pöörduv seejärel põhja ning kulgeb metsaservas kuni tee piirdekraavi alguseni (põhikaardile kantud metsatee servast 3 m kaugusel) ning edasi mööda metsakraavi kaitsealapoolset serva kuni kaitseala nurgani.

2.4.2. Kaitseala vööndite piirid

Kaitsealal on kaks sihtkaitsevööndit: Karjasoo ja Lehtsaare sihtkaitsevöönd. Sihtkaitsevööndi piirid ühtivad kaitseala välispiiriga ning Karjasoo ja Lehtsaare sihtkaitsevööndi vaheline piir kulgeb mööda metsatee põhjapoole piirdekraavi metsapoolset serva (tee koos piirdekraaviga jääb Lehtsaare sihtkaitsevööndisse).

Sihtkaitsevööndisse on arvatud praegu kaitse all olevad sood, rabad ja väärtuslikumad metsakooslused. Sihtkaitsevööndi režiim on vajalik metsa- ja sookoosluste loodusliku arengu tagamiseks ning seeläbi elustiku mitmekesisuse ja kaitsealuste liikide elupaikade säilimiseks. Piiranguvööndi kaitsekord ei võimalda tagada metsa- ja sookoosluste soodsat seisundit, sest võimaldab metsa majandamist ja kuivendussüsteemide hooldamist, samuti ei ole piiranguvööndis võimalik seada liikumispäringuid, et hoida ära ohustatud liikide pesitsusaegne häirimine. Kohati on sihtkaitsevööndisse arvatud nooremaid ja praegu väikese loodusväärtusega metsi. Väärtuslike metsakoosluste säilitamiseks on sihtkaitsevööndisse arvatud suuremad metsaalad, kus tulevikus kujuneksid välja ökoloogiliselt terviklikud metsakooslused ja väheneks negatiivse servaefekti mõju loodusemetsas (struktuurilt mitmekesiste ja metsakasvatuse seisukohast raieküpsuse saavutanud metsade) elutsevatele liikidele. Vaid fragmente kaitstes ei suurene ala soodne seisund liikide elupaigana.

Karjasoo sihtkaitsevöönd

Karjasoo sihtkaitsevööndi pindala on 195,4 ha ja see on 51% kogu kaitseala territooriumist. Sihtkaitsevööndi režiim on vajalik soolupaikade ning II kaitsekategooria loomaliigi metsise elupaiga kaitseks. Sihtkaitsevöönd on moodustatud olemasoleva Lehtsaare sihtkaitsevööndi põhjal, kui olemasolevast sihtkaitsevööndist eraldati kaitseala kõige väärtuslikumad raba- ja metsakooslused ning metsise elupaiga tuumikala. Sihtkaitsevöönd hõlmab kaitseala põhjaosa raba- ja metsakooslusi, mis jäävad kaitseala keskelt ida-lääne suunas kulgevast metsateest põhja poole. Sihtkaitsevööndi piir ühtib kaitseala välispiiriga. Sihtkaitsevööndi kaitseréžiim erineb naaberalade réžiimist, kuna Karjasoo sihtkaitsevööndis on kehtestatud liikumiskeeld 1. veebruarist kuni 31. juulini, kuna sellele alale jääb metsisemängu tsenter. Liikumiskeeld on kehtestatud, et tagada metsisele pesitsuse ja poegade kasvatamise ajal häirimatus. Liigi tegevuskava kohaselt on metsise häirimine, eelkõige pesitsusperioodil keskmise tähtsusega ohutegur, mille vähendamiseks see piirang seatakse.

Lehtsaare sihtkaitsevöönd

Lehtsaare sihtkaitsevööndi pindala on 184,1 ha ja see on 49% kogu kaitseala territooriumist. Sihtkaitsevööndi režiim on vajalik vanade metsade ning nendega seotud kaitsealuste liikide elupaikade kaitseks. Lehtsaare sihtkaitsevöönd on moodustatud olemasoleva Lehtsaare sihtkaitsevööndi põhjal, millest on eraldatud Karjasoo sihtkaitsevöönd. Sihtkaitsevööndi piir ühtib kaitseala välispiiriga ning vööndi põhjapiir ühtib Karjasoo sihtkaitsevööndi piiriga.

Lehtsaare sihtkaitsevööndi metsaala pole vajalik liikumispäringuga koormata. Lehtsaare sihtkaitsevööndi metsad on ka majandustegevusest rohkem mõjutatud ning vajavad seega kohati koosluste kujundamist looduslikumaks taastamiseks või taastumiseks.

2.5. Kaitsekord

2.5.1. Kaitsekorra kavandamine

Kaitseala kaitsereežiimi uuendamise tingis praeguse, 2003. aastast pärineva kaitsekorra uuendamise vajadus. Vastavalt looduskaitseseaduse § 91 lõikele 1 kehtib enne selle seaduse jõustumist kaitse alla võetud kaitsealade kaitseks kehtestatud kaitsekord seni, kuni kehtestatakse looduskaitseseaduse alusel uued kaitse-eeskirjad. Määrusega kehtestatakse kaitse all olevale alale kehtivate õigusaktide kohane kaitsekord. Kaitseala kaitse-eeskirja koostamise aluseks olid: 1) Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regiooni spetsialistide välitöödel saadud info; 2) Piret Kiristaja koostatud eksperdihinnang „Eksperiarvamus Lehtsaare looduskaitseala tsoneeringu ja kaitse-eeskirja kohta”.

Kaitseala kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal leiduvaid loodusväärtusi ning Piret Kiristaja eksperdiarvamust kaitse-eeskirja, tsoneeringu ja kaitsekorra kohta. Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagab kaitsealal leiduvate liikide ja elupaikade soodsa seisundi ning on proportsionaalne saavutatavale efektile. Leebem kaitsereežim seaks ohtu kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamise ja kaitseväärtuste säilimise.

Kaitseala kaitse-eeskiri seab kitsendused omandiõigusele (PS § 32). Keskkonda mõjutava tegevuse õigusliku regulatsiooni aluseks on PS §-st 5 tulenev loodusvarade ja loodusressursside kui rahvusliku rikkuse säästva kasutamise põhimõte. Elu- ja looduskeskkonna säästmise ja sellele tekitatud kahju hüvitamise kohustus tuleneb PS §-st 53. Tulenevalt PS §-dest 5, 32 ja 53 ning keskkonnaseadustiku üldosa seaduse ja looduskaitseseaduse alusel võib omandiõigust piirata. Omandiõiguse põhiolomuse säilimiseks peavad seadusest tulenevad piirangud olema proportsionaalsed ehk piirangu eesmärgi saavutamiseks sobivad, vajalikud ja mõõdukad. Kaitse-eeskirjaga piirangute seadmise eesmärk on alal leiduvate loodusväärtuste säilimine. Seda eesmärki saab lugeda õiguspäraseks, kuna abinõud, mis soodustavad eesmärgi saavutamist, on õiguslikult sobivad: kaitseala moodustamine ja loodusväärtusi kahjustavate tegevustele piirangute seadmine aitab kaasa kaitseala eesmärkide täitmisele. Abinõu on vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise isikut vähem koormava abinõuga, mis on vähemalt sama efektiivne. Kaitse-eeskirja regulatsiooni eesmärgi (loodusväärtuste säilimine) täitmiseks ei ole muid vähemalt sama efektiivseid, kuid isikuid vähem koormavaid meetmeid. Abinõu mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt poolt isikutele antud õigusesse sekkumise ulatust ja intensiivsust, teiselt poolt aga eesmärgi tähtsust. Eesti ja Euroopa loodusväärtuste säilimine on oluline eesmärk. Alale kaitse tagamisega ja tegevustele piirangute seadmisega ala loodusväärtused säilivad, loodusväärtusi kahjustavate tegevuste elluviimisel need hävivad.

Kaevandamisalase ja metsamajandusliku ettevõtluse korral on teada risk, et tegevust ei saa võimaldada juhul, kui see kahjustab loodust või elukeskkonda. Ettevõtlusvabadus ei anna isikule õigust nõuda rahvusliku rikkuse ega riigi vara kasutamist oma ettevõtluse huvides. Omandiõigus ja ettevõtlusvabadus ei ole piiramatud õigused. Kaitse-eeskirjaga alale seatud eesmärk kaalub üles omandiõiguse ja ettevõtlusvabaduse riive. Järgnevates kaitsekorra peatükkides on esitatud kitsenduste kaupa põhjendused, miks vastavad piirangud on vajalikud.

Vastavalt kaitsekorra eripärale, majandustegevuse piiramise astmele ja asukohale on kaitseala jagatud kaheks sihtkaitsevööndiks: Karjasoo ja Lehtsaare sihtkaitsevöönd.

Karjasoo sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on säilitada ja taastada metsa- ja sookoosluste looduslikku seisundit ja seeläbi neile kooslustele omast elustiku mitmekesisust ning tagada kaitseala eesmärgiks olevate linnuliikidele pesitsusaegne häirimatus. Kaitstavad elupaigad on rabad, vanad loodusmetsad, soostuvad ja soo-lehtmetsad ning siirdesoo- ja rabametsad. Liigid, mille isendite elupaiku ja kasvukohti kaitstakse, on metsis, musträhn, laanepüü, väike-kärbsenäpp ja ungrukold.

Lehtsaare sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on säilitada ja taastada metsa- ja sookoosluste looduslikku seisundit ja seeläbi neile kooslustele omast elustiku mitmekesisust. Kaitstavad elupaigad on vanad loodusmetsad, soostuvad ja soo-lehtmetsad ning siirdesoo- ja rabametsad. Liigid, mille isendite elupaiku ja kasvukohti kaitstakse, on musträhn, väike-kärbsenäpp ja ungrukold.

Kaitseala seniste piiride muutmiseks ja kaitsekorra uuendamiseks tunnistatakse määrusega kehtetuks Vabariigi Valitsuse 7. jaanuari 2003. a määrus nr 3 „Lehtsaare looduskaitseala kaitse-eeskiri”.

Kaitse-eeskirjaga ei reguleerita pilliroo ega adru varumist, kuna kaitsealal ei ole adru ega roo kasvukohti. Kaitse-eeskirjaga ei reguleerita ujuvvahenditega liiklemist ja kalapüüki, kuna kaitsealal ei ole veekogusid. Kaitse-eeskirjaga ei reguleerita poollooduslike koosluste hooldamist, kuna kaitsealal ei ole poollooduslikke kooslusi.

2.5.2. Sihtkaitsevööndi kaitsekord

2.5.2.1. Lubatud tegevused

Kaitse-eeskirja kohaselt on inimestel lubatud viibida, korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi kogu kaitsealal, välja arvatud metsise pesitsusperioodi tõttu kehtestatud liikumispiirangu ajal Karjasoo sihtkaitsevööndis (Karjasoo sihtkaitsevööndis on inimeste viibimine keelatud ajavahemikul 1. veebruarist kuni 31. juulini). Väikese grupi inimeste viibimine ning marjade, seente ja muude metsa kõrvalsaaduste korjamine ei kahjusta olulisel määral kaitseala elupaiku. Liikumispiirang Karjasoo sihtkaitsevööndis on määratud metsise pesitsusaegse rahu tagamiseks.

Kaitsealal on lubatud kuni 30 osalejaga rahvaürituse korraldamine. Enam kui 30 osalejaga rahvaürituse korraldamine on lubatud üksnes kaitseala valitseja nõusolekul. Rahvaürituse osalejate arvu piiramine on vajalik liigse inimkoormuse ohjamiseks koormustundlikes elupaikades. Suur inimhulk võib kahjustada elupaiku ja pinnast ning suurendada reostuskoormust. Kuni 30 osalejaga rahvaürituse korraldamisel kitsendusi ei seata, kuna sellise suurusega inimgrupi mõju ei ole oluline. Ala on traditsioonilistest külastusobjektidest eemal ning ala külastatavus on juhuslik. Peamiselt külastatakse ala seene- ja marjakorjamise ajal ning jahipidamise käigus. Alal puuduvad väljaehitatud külastusobjektid ja uusi rajatise ei planeerita. Ala on tuntud pigem kohalikele ja külastussurve pole kuigi suur.

Telkimine ja lõkke tegemine kaitsealal on lubatud kohas, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ettevalmistatud ja tähistatud. Praegu niisugused kohad kaitsealal puuduvad, kuid nende vajadust analüüsitakse kaitsekorralduskava koostamise käigus. Seega on kaitse-eeskirjaga jäetud võimalus, et vajaduse ja võimaluse korral saab kaitsealal telkida ja lõket teha, kui see ei ohusta kaitse-eesmärkide saavutamist või kaitseala seisundit.

Kaitseala teedel on lubatud sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmine. Sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmine väljaspool teid on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitse-eeskirjaga lubatud töödel, sealhulgas metsa- ja põllumajandustöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud töödel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Kuna kaitseala maastik on tallamis- ja erosioonitundlik, siis võib sõidukite ja maastikusõidukitega sõitmine väljaspool teid igal aastaajal, sõltumata ilmastikutingimustest, kahjustada kaitsealal asuvaid kooslusi. Piirang kehtestatakse alal leiduvate elupaigatüüpide kahjustamise ja pinnasekahjustuste vältimiseks. Erandid on lubatud, et võimaldada vajaduse korral eri- või hädaolukorras tegutsemist ning sihipäraste ja kaitsealal vajalike tegevuste läbiviimist, mis ei sea ohtu kaitse-eesmärkide saavutamist. Kaitseala valitseja kooskõlastab vaid sellise sõiduki ja maastikusõidukiga sõitmise, mis ei kahjusta kaitseväärtuste soodsa seisundi säilimist.

Kaitsealal on lubatud jahipidamine, välja arvatud Karjasoo sihtkaitsevööndis 1. veebruarist 31. augustini. Jahipidamise ajaline piirang kehtib metsise pesitsemise ja poegade eest hoolitsemise ajal Karjasoo sihtkaitsevööndis. Pesakonnad elavad koos emalinnuga sügiseni. Häirimise korral jätab emalind pojad üksi ja nende ellujäämine, eriti jahedate ilmadega, on küsitav. Seetõttu on jahipidamisele seatud pikem ajaline piirang, kui on üldine liikumispiirangu aeg. Jahieeskirja ja senise praktika kohaselt toimub suur- ja muude ulukite jaht peaaesjalikult sügisel, kus linnustikku häiritakse vähem. Väljaspool lindude pesitsusaega ja pärast poegade iseseisvumist ei kahjusta jahipidamine kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist.

Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutööd ja loodusliku veerežiimi taastamine ning koosluste kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile. Sihtkaitsevööndite keskel olevad kuivendussüsteemid lastakse looduslikult kinni kasvada. Eesmärk on metsakooslustes olemasoleva veerežiimi säilitamine ning Karjasoo sihtkaitsevööndi rabakoosluses loodusliku veerežiimi taastamine. Olemasoleva veerežiimi säilitamine on vajalik metsakoosluste soodsa seisundi säilitamiseks. Lehtsaare looduskaitseala metsakooslused on kuivendusest mõjutatud vanad endised soometsad. Pikaajalise kuivenduse mõjul on sookooslused asendunud laanemetsa kooslustega (kohati vanade kõdusoometsadega), kus turbakiht on tugevalt mineraliseerunud ja kohati täiesti lagunenud. Veerežiimi järsk muutus põhjustaks suure ulatusega alal metsa hukkumise. Rabakoosluse soodsa seisundi tagamiseks on vajalik Karjasoo sihtkaitsevööndis rabakoosluse levikualal loodusliku veerežiimi taastamine. Veerežiimi taastamiseks ja säilitamiseks vajalike tööde hulk ning piirkonnad määratakse täpsemalt kaitseala kaitsekorralduskava koostamisel.

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalik tegevus. Peamiselt on selles regulatsioonis silmas peetud võimalust metsise elutingimuste säilitamiseks. Selle punktiga antakse kaitseala valitsejale võimalus vastavalt liikide tegevuskavadele (eeskätt metsise kaitse tegevuskavale) teha vajalikke tegevusi liigi soodsa seisundi tagamiseks.

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud olemasolevate ehitiste hooldustööd, tee, tehnovõrgu rajatise või muu tootmisotstarbeta rajatise püstitamine kaitseala või kaitsealal paikneva kinnistu tarbeks. Kaitseala territooriumil asuvad lähipiirkonna metsade majandamiseks olulised ühendusteel. Selle regulatsiooniga lubatakse kaitseala valitseja nõusolekul olemasolevate metsateede hooldustöid. Metsateede hooldustööd on osaliselt seotud ka olemasolevate maaparandussüsteemide ja truupide (ehitiste) hooldustöödega.

Vajaduse korral on võimalik ehitada uusi rajatisi. Näiteks metsa kuivendussüsteemide rekonstrueerimisel või loodusliku veerežiimi taastamisel. Tulenevalt tehnoloogiast, ehitise eripärast ja asukohast ei saa määrusega lõplikult hinnata, kas kuivendussüsteemide hooldus ohustab kaitse-eesmärke või mitte, mistõttu jääb see igakordseks kaalutusotsuseks. Kuna kaitseala valitsejale jääb õigus hinnata hooldustööde mõju kaitse-eesmärkidele, siis ei sea nimetatud leevendus ohtu kaitse-eesmärkide saavutamist.

2.5.2.2. Keelatud tegevused

Kaitsealal on keelatud majandustegevus ja loodusvarade kasutamine. Vastavalt majandustegevuse seadustiku üldosa seadusele on majandustegevus iga iseseisvalt teostatav, tulu saamise eesmärgiga püsiv tegevus, mis ei ole seadusest tulenevalt keelatud. Tegevus, mille suhtes on kehtestatud teatamis- või loakohustus, loetakse samuti majandustegevuseks ka juhul, kui selle eesmärk ei ole tulu saamine. Seega kõik kaitse-eeskirja kaitsekorra üldpõhimõtete peatükis või sihtkaitsevööndite peatükis reguleeritud tegevused, mis on määrusega lubatud või lubatud kaitseala valitseja nõusolekul ja mida tehakse tulu saamise eesmärgiga, ning tegevused, mis on lubatud või lubatud kaitseala valitseja nõusolekul ja millega kaasneb teatamis- või loakohustus, on kaitseala sihtkaitsevööndis lubatud majandustegevus. Kaitse-eeskirjaga lubatakse sihtkaitsevööndis majandustegevust, mis ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärki või seisundit. Kaitseväärtusi arvestades ei saa lubada kaitsealal majanduslikust huvist lähtuvaid arendusi.

2.5.2.3. Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Tegevused, mis on keelatud, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut, on määratud vastavalt looduskaitseseaduse § 14 lõikele 1. Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja kõlvikute sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoiminguid, kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut, lubada ehitada ehitusteatise kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist, sealhulgas lubada püstitada või laiendada paadisilda, anda projekteerimistingimusi, anda ehitusluba, rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba või ehitusluba ega esitada ehitusteatist, ning jahiulukeid lisasöötä. Nimetatud regulatsioon tuleneb looduskaitseseaduse § 14 lõikest 1. Kaitse-eeskirjaga ei reguleerita lauri püstitamist või laiendamist, kuna lauter on merre ulatuvate kiviridadega ääristatud paatide randumiskoht, mida on võimalik rajada ainult mereranda.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärast ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

Praktikas on tingimuste esitamine kõige enam kasutatav võte, millega välditakse kaitsealadel majandustegevuse kahjustavat mõju. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutusõiguse kaudu leida lahendusi, kus tegevus loodusväärtusi ei kahjusta, ühitades looduskaitse ja arendushuvid.

3. Menetluse kirjeldus

Lehtsaare looduskaitseala kaitse-eeskirja avalik väljapanek toimus 25. juulist 26. augustini 2016. a Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regiooni Viljandi kontoris ning Suure-Jaani Vallavalitsuses. Teade kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta ilmus 22. juulil 2016. a üleriigilise levikuga ajalehes Postimees ja 22. juulil 2016. a maakondlikus ajalehes Sakala. Väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise teade 21. juulil 2016. a.

Looduskaitseseaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti kaitsealal paikneva kuue kinnisasja viiele eraomanikule ja Riigimetsa Majandamise Keskusele, Viljandi Maavalitsusele, Suure-Jaani Vallavalitsusele ning MTÜ Lehola Jahiseltsile teade kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise, sh avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta. Avalikustamise käigus esitas arvamuse Riigimetsa Majandamise Keskus.

15. augustil 2016. a esitas RMK arvamuse Lehtsaare looduskaitseala kaitse-eeskirja eelnõu ja seletuskirja kohta. Riigimetsa Majandamise Keskus juhtis tähelepanu, et määruse ja seletuskirja lubatud tegevuste kirjeldused ei lange mõnes punktis kokku. Keskkonnaamet vaatas määruse eelnõu ja seletuskirja kriitiliselt üle ning korrigeeris kaitse-eeskirja eelnõu ja seletuskirja sõnastust ning tegi vastavad parandused.

Lehtsaare looduskaitseala kaitse-eeskirja avalik arutelu toimus 5. septembril 2016. a Suure-Jaani Vallavalitsuse saalis, kus osales kolm isikut. Arutelul kaitse-eeskirja eelnõule parandusettepanekuid ei esitatud.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrus ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Määrus aitab paremini tagada soolade ja metsakoosluste ning seal leiduvate liikide kaitset. Kehtestatav kaitsekord arvestab ala eesmärgiks olevate väärtuste kaitse vajadusi ja selle rakendamine tagab nende säilimise.

Uue kaitse-eeskirja kehtestamine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii Euroopa 2020 kui ka Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2020 (KOM(2011)2441), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2020. Kinnitatav õigusakt toetab otseselt nende eesmärkide saavutamist.

Lehtsaare looduskaitseala on juba riikliku kaitse all, mistõttu puudub määruse jõustumisel oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele. Lehtsaare looduskaitseala asub inimasustuseta ja hooneteta alal. 95% alast on riigimaa.

Planeeringud tuleb kooskõlla viia kehtestatud õigusaktidega. Seega mõjutab määruse kehtestamine ka kehtestatud planeeringuid. Teadaolevalt vastuolusid kehtivate planeeringutega ei ole, mistõttu oluline mõju selles küsimuses puudub. Eelnõu avalikustamise käigus saadeti kohalikele omavalitsustele ja maaomanikele arvamuse avaldamiseks eelnõu materjalid. Selle käigus ei esitatud vastuväiteid, et määruse jõustumine takistaks kehtivate planeeringute teostamist. Looduskaitseaduse § 9 lõike 71 punktide 3 ja 4 järgi on avalikustamise üks eesmärk saada menetlusosalistelt neile teadaolevaid andmeid, mis on seotud eelnõuga.

Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 kaasneb määruse jõustumisega kohaliku omavalitsuse maamaksutulude mõningane suurenemine. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse-eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuaril. Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 1¹ kohaselt kaitsealade sihtkaitsevööndi maalt maamaksu ei maksta. Pärast määruse jõustumist laekub maamaksu Suure-Jaani vallale rohkem ligikaudu 8 eurot aastas. Maamaksu laekumine suureneb, kuna kaitseala pindala väheneb piiride korrigeerimise tõttu 1,5 ha võrra metsamaa arvelt.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest. Lehtsaare looduskaitsealal on 20,2 ha eramaid. Kaitseala kaitsekorra uuendamisega ei lisandu kaitseala koosseisu eramaid ning seega ei kaasne riigile lisakohustusi.

Kaitsealale ei jää hooldatavaid poollooduslikke kooslusi, mistõttu poollooduslike koosluste hooldamisega seotud kulutusi riigile ei lisandu.

Lehtsaare looduskaitseala kaitsekorra uuendamine ei mõjuta metsamajanduslikku tulu, kuna kaitseala territoorium oli juba enne tervikuna sihtkaitsevööndis.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud teiste ministeeriumidega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Eelnõu kooskõlastati vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks.